

Abadía de Sant Josep de Clairval

Estiu de 2020

Estimats Amics,

INTERROGAT sobre l'origen de tants i tan profunds coneixements, sant Bonaventura assenyalava el seu crucifix amb el dit: «Aquest és el llibre que m'instrueix». Un dia en el que parla de teologia amb Tomàs d'Aquino, aquest veu Jesús crucificat sobre el cap del seu amic, amb raigs de llum que surten de les sagrades llagues del Salvador i que es projecten sobre els escrits d'en Bonaventura. Per respecte vers el diví Mestre, en Tomàs deixa d'argumentar.

En Bonaventura, a qui es coneixerà amb el nom de doctor "seràfic" (a causa de la vinculació que ha establert entre teologia i amor contemplatiu de Déu), veu la llum l'any 1217, o potser el 1221, a Bagnoregio, petita localitat del centre d'Itàlia, situada prop el llac de Bolsena. És fill del metge Joan de Fidanza, i de Maria Ritella, i va rebre el Baptisme amb el mateix nom que el seu pare. Durant la seva infantesa, en Joan cau greument malalt; el seu pare prova en va tots els remeis; la seva mare el vetlla al capçal del seu llit demanant a Déu que el nen conservi la vida. Per aconseguir la guarició fa una promesa a sant Francesc d'Assís, mort des de fa poc (l'any 1226) però ja invocat per arreu d'Itàlia, i en Joan es cura: «O buona ventura!» (Oh, quin feliç esdeveniment!) —exclama la mare. Aquesta expressió es convertirà en el motiu del seu fill. En el fons del seu cor, ell sap que, després de Déu, és a en Francesc a qui li deu la vida del cos, i és també a en Francesc a qui demanarà alimentar la vida de l'ànima, entrant en l'Orde Franciscà.

«Què haig de fer de la meua vida?»

Paris, per aquell temps llum d'Occident, atreu les ments assedegades de saviesa. Allí hi brilla amb gran esplendor l'ensenyament teològic. L'any 1235, Joan de Fidanza hi envia el seu fill, que primer es dedica a l'estudi de les arts liberals (gramàtica, retòrica, lògica, aritmètica, geometria, astronomia i música). És un estudiant seriós i molt pietós, i obté el títol de Mestre en arts. Llavors es planteja una pregunta cabdal: «Què haig de fer de la meua vida?». Seduït pel testimoni de fervor i per l'ideal evangèlic dels Framenors, en Joan truca a la porta del convent franciscà de París, fundat l'any 1219. En sant Francesc i en el moviment que ha suscitat, l'estudiant reconeix l'acció de Jesucrist. Més tard explicarà els motius de la seva decisió: «Confesso davant Déu —escriurà— que el motiu que més m'ha mogut a estimar la vida del benaurat Francesc és que se sembla als començaments i al creixement de l'Església. L'Església va començar amb

Sant Bonaventura

Drets reservats

senzills pescadors, enriquint-se més tard amb doctors molt il·lustres i savis; la religió, (és a dir, la família religiosa) del benaurat Francesc no s'establí per la prudència dels homes sinó per Crist».

Amb motiu de la seva peregrinació a Assís el 4 d'octubre de 2013, el Papa Francesc es preguntava: «On comença el camí d'en Francesc cap a Crist? Comença amb la mirada de Jesús en la Creu. Deixar-se mirar per Ell en el moment en el que dóna la vida per nosaltres i ens atreu cap a Ell. En Francesc ho va experimentar d'una manera particular en la humil esglesiola de sant Damia... En aquell crucifix, Jesús no apareix mort, sinó viu. La sang surt de les ferides de les mans, dels peus i del costat, però aquesta sang expressa vida. Jesús no te pas els ulls tancats, sinó ben oberts: una mirada que parla al cor. I el Crucifix no ens parla pas de derrota, de fracàs; paradoxalment ens parla d'una mort que és vida, que genera vida, perquè ens parla d'amor, doncs Ell és l'Amor de Déu encarnat, i l'Amor no mor, i més encara, venç el mal i la mort. Qui es deixa mirar per Jesús crucificat és re-creat, arriba a ser una "nova criatura". D'aquí comença tot: és l'experiència de la Gràcia que transforma, el fet de ser estimats sense mèrits, essent encara pecadors (cf. Ro 5, 8-10)».

L'any 1243, en Joan vesteix l'hàbit franciscà i rep el nom de Bonaventura. Des del principi de la seva vida religiosa demostra una gran humilitat buscant sempre el darrer lloc i els treballs més baixos. Sent un gran amor per la Sagrada Eucaristia, però de vegades no gosa apropar-se al diví Sagrament de tant que l'envaeix el sentiment de

vergonya degut a les seves imperfeccions. Un dia en que el reté aquesta disposició, un àngel se li apropa per donar-li la Comunió per animar-lo a no allunyar-se sota el pretext d'una humilitat mal entesa. La caritat del jove frare sempre està desperta, especialment quan es tracta dels seus germans als qui mai no nega cap favor, encara que li costi i que li molesti. Se l'orienta perquè pugui estudiar, a la Facultat de Teologia de París, on troba l'eminent professor que marcarà tota la seva vida. I així és, perquè a partir de l'any 1231 aqueixa Facultat està dirigida per Alexandre d'Halès, que havia abandonat el món quan gaudia de gran fama. Convertit en franciscà, serà fins a la seva mort (any 1245) el mentor dels seus estudiants, entusiasmats pels seus ensenyaments. El germà Alexandre d'Halès se n'adona ràpidament del valor moral del seu nou deixeble: «Adam —afirma— no sembla pas haver pecat en el germà Bonaventura». En quant al deixeble, no escatima en elogis cap el seu mestre: «Aqueix doctor irrefutable serà el meu pare i el meu guia. Mai no em desviaré de les seves opinions». A partir d'aquesta plataforma de confiança, en Bonaventura prepara un batxillerat en Teologia. A pesar d'una salut que serà delicada durant tota la seva vida, aconsegueix brillar per la sagacitat de la seva ment, pel seu ardor en el treball i, més encara, per una pràctica exemplar de les virtuts religioses. A més d'estar versat en poesia i en música, es revela poc a poc com un profund filòsof i competent teòleg, dons que aprofita per preparar-se amb fervor a l'hora de rebre el sagrament del Sacerdoci. Un cop batxiller, l'any 1248, rep del beat Joan de Parma, ministre general dels franciscans, la facultat d'ensenyar a París. Al mateix temps que segueix estudiant les ciències sagrades, el nou professor imparteix classes magistrals que, des del principi, atrauen nombrosos oients.

«La primacia de l'amor»

Benet XVI destaca, en els escrits d'en Bonaventura, la manera que tenia d'abordar la teologia: «Hi ha una manera arrogant de fer teologia, una supèrbia de la raó, que es col·loca pel damunt de la Paraula de Déu. Però la vertadera teologia, el treball racional de la vertadera i bona teologia té un altre origen que la supèrbia de la raó. Qui estima, vol conèixer cada cop més i millor a la persona estimada; la vertadera teologia tot i tenint compte de la raó no està motivada per la supèrbia, sinó per l'amor a Aquell a qui ha donat el seu consentiment. Conèixer millor a l'estimat: aquesta és la intenció fonamental de la teologia. Per tant, per a sant Bonaventura, la primacia de l'amor és determinant» (Audiència general del 17 de març de 2010).

Entre els anys 1248 i 1257, fra Bonaventura redacta també, obres teològiques i predica. Tant si es dirigeix a simples fidels o a comunitats religioses, al rei o bé al clero, propaga la Paraula de Déu amb la mateixa senzillesa, claror i devoció. Per això se'l proclama primer predicador del seu temps. A pesar d'això, durant aqueixos anys, els membres de la Universitat de París es fiquen en una violenta polèmica contra els ordes mendicants (franciscans i dominics). Fra Bonaventura i el seu èmul fra Tomàs

d'Aquino pateixen retràs en el seu accés al magisteri, grau que els resulta necessari per ensenyar a la Universitat; a pesar d'haver obtingut ambdós, el doctorat l'any 1253, la Universitat de París descarta contractar-los. Fins i tot s'arriba a posar en dubte l'autenticitat de la seva vida consagrada. Segurament, la novetat introduïda pels ordes mendicants (que viuen d'almoines i no d'ingressos fixes) en quant a la manera d'entendre la vida religiosa, dona lloc a incomprendiments, però l'enveja i la gelosia encara donen més llenya al foc. Amb l'objecte de respondre als qui qüestionen la legitimitat dels ordes mendicants, en Bonaventura redacta un escrit titulat *La perfecció evangèlica*, on demostra que els Fra Menors, mitjançant la pràctica radical dels vots de pobresa, castedat i obediència, segueixen els consells del mateix Jesús en l'Evangeli. El conflicte es calma, almenys durant un temps; gràcies a la intervenció personal del Papa Alexandre IV, Bonaventura i Tomàs d'Aquino son reconeguts oficialment, l'any 1257, doctors i mestres de la Universitat de París.

«Ministre general»

En aquest mateix any, Joan de Parma, ministre general dels franciscans des de fa deu anys, és acusat per alguns frares d'assumir les heretgies de Joaquim de Fiore (†1202); segons aquest monjo, l'Església hauria de renunciar a qualsevol tipus d'organització i estructura jeràrquica, per poder ser guiada immediatament per l'Esperit Sant. Conciliador nat com és, fra Joan de Parma convoca un Capítol general extraordinari, en el qual presenta la seva dimissió i proposa elegir en el seu lloc a fra Bonaventura. El Capítol es rendeix davant d'aquesta proposta. Fra Bonaventura s'assabenta de la notícia a París. L'Orde dels Fra Menors, de la direcció dels quals se'n fa càrrec amb reticències, s'ha desenvolupat de manera prodigiosa en menys de mig segle, comptant en aquest moment amb trenta-cinc mil membres, repartits en trenta-dues províncies, des de Suècia fins a Egipte i de Portugal a Hongria, amb llocs missioners avançats a l'Orient Mitjà i fins a Pequín. Durant disset anys, Bonaventura exercirà l'esmentada funció amb saviesa i dedicació, visitant les províncies, escrivint als frares i intervenint de vegades amb certa severitat per eliminar els abusos. A l'octubre de 1259, amb el desig d'impregnar-se de l'esperit de sant Francesc, es retira al mont Alverno, lloc on el sant va rebre els estigmes l'any 1224. D'aquest recés neix l'escrit més cèlebre de sant Bonaventura: *Itinerari de la ment cap a Déu*, manual de contemplació mística.

«Sant Bonaventura —assenyalava Benet XVI— també comparteix amb sant Francesc d'Assís l'amor a la creació, l'alegria per la bellesa de la creació de Déu. Sobre aquest punt assenyalava una frase del primer capítol de l'*Itinerari*: "Qui no veu els innombrables esplendors de les criatures, està cec; qui amb tantes veus no es desperta, està sord; qui no lloa Déu per totes aquestes meravelles, està mut; qui amb tants signes no s'eleva fins el primer principi, és neci" (I, 15). Tota la creació parla en veu alta de Déu, del Déu bo i bell; del seu amor. Per tant, per a sant Bonaventura tota la nostra vida és un itinerari, una peregrinació, una

pujada cap a Déu. Però només amb les nostres forces no podem pujar fins l'alçada de Déu. Déu mateix ha d'ajudar-nos, ens ha d'estirar cap amunt. Per això, és necessària l'oració. L'oració és la mare i l'origen de l'elevació, acció que ens eleva, diu sant Bonaventura» (Audiència general del 17 de maig de 2010).

«Corregir una equivocació»

Fra Bonaventura vol consolidar l'expansió de l'Orde i, sobre tot, conferir-li, amb plena fidelitat el carisma de sant Francesc, amb unitat d'acció i d'esperit. I és que entre els deixebles del *Poverello* d'Assís es manifesta un gravíssim malentès sobre el missatge del fundador, sobre la seva humil fidelitat a l'Evangeli i a l'Església, i aquesta equivocació comporta una visió errònia del cristianisme en el seu conjunt. Una corrent de frares denominats "espirituals" sosté que amb sant Francesc s'ha inaugurat una fase completament nova de la història, i que hauria aparegut l'*Evangeli etern*, del que parla l'Apocalipsi (Ap 14, 6), que substituirà al Nou Testament. L'esmentat grup afirma que l'Església hauria complert, a partir d'aquest moment, el seu paper històric, essent substituïda per una comunitat purament carismàtica d'homes i dones lliures, guiats interiorment per l'Esperit Sant: els "espirituals". Fra Bonaventura s'adona immediatament de que amb aquesta concepció espiritualista, inspirada pels escrits de Joaquim de Fiore, l'Orde es fa ingovernable i es dirigeix lògicament vers l'anarquia. Per conjurar aqueix perill, el Capítol general reunit a Narbona l'any 1260 ratifica un text en el que queden recollides i unificades les normes que regeixen la vida quotidiana dels Fra Menors.

No obstant, Bonaventura intueix que las disposicions legislatives, fins i tot inspirades per la saviesa i la moderació, no son suficients per assegurar la comunió de les mentalitats i dels cors. Per aquest motiu, es decideix a precisar, amb l'objectiu de donar-los a conèixer, el carisma autèntic de sant Francesc i les línies mestres de la seva vida i ensenyament. Amb la finalitat de redactar la biografia del sant fundador, reuneix tots els documents disponibles i compte amb els records d'aquells que el varen conèixer directament. Fra Tomàs d'Aquino, que va a visitar-lo un dia en el lloc on elabora l'obra, el troba completament absorbt en la contemplació: «Retirem-nos —diu— i deixem que un sant escrigui la vida d'un altre sant». Aqueixa biografia, titulada *Legenda Maior*, presenta el retrat més fidel del fundador i rep l'aprovació del Capítol general de Pisa (1263). La paraula llatina "Legenda", a diferència de la paraula espanyola que d'ella se'n deriva, no indica que és fruit de la imaginació, sinó que es tracta d'un text amb autoritat, "que ha de ser llegit" en públic.

«Quina és la imatge de sant Francesc que brota del cor i de la ploma del seu fill devot i successor, sant Bonaventura? —es preguntava Benet XVI—. El punt essencial: Francesc és un "alter Christus" (un altre Crist), un home que va buscar apassionadament a Crist. En l'amor que impulsa a la imitació, es conformà totalment a Ell. Bonaventura assenyalava aquest ideal viu a tots els seguidors d'en

Francesc». I Benet XVI precisava que l'accent específic de la teologia de sant Bonaventura «s'explica a partir del carisma franciscà: el *Poverello* d'Assís, més allà dels debats intel·lectuals del seu temps, havia ensenyat amb tota la seva vida, la primacia de l'amor; era una icona viva i un enamorat de Crist, i així va fer present, en el seu temps, la figura del Senyor: va convèncer els seus contemporanis no pas amb paraules, sinó amb la seva vida. En totes les obres de sant Bonaventura, incloses les obres científiques d'escola, es veu i es troba aquesta inspiració franciscana; és a dir, es nota que pensa a partir de la trobada amb el *Poverello* d'Assís» (Audiències generals dels dies 3 i 7 de març de 2010).

El gran tresor

A pesar del gran nombre dels seus religiosos, en Bonaventura se les apanya perquè tots puguin abordar-lo. La seva caritat vers els germans no té límits. Un frare convers, l'Égido, d'una senzillesa admirable, li exposa allò que el turmenta: «Quan penso amb les llums que doctors com tu reben del cel, em pregunto: com és que un ignorant como jo pot assolir la seva salvació? I en Bonaventura respon: —Si Déu només concedís a un home el talent de la gràcia d'estimar-lo, en tindria prou i seria un gran tresor. —Amb això vols dir que un il·lustrat pot estimar el Senyor com un gran savi? —Naturalment, fra Égido; no solament igual sinó molt més. Hi ha dones molt senzilles que, en aquest punt, superen els més grans teòlegs». Davant d'aquestes paraules, el frare ben ple d'alegria, surt al camí principal i es posa a cridar: «Veniu, homes senzills i sense cultura; veniu dones, veniu tots a estimar a Nostre Senyor. Doncs, podeu estimar-lo igual i fins i tot més que el pare Bonaventura i els més hàbils teòlegs!».

El 24 de novembre de 1265, Clement IV nomena a fra Bonaventura arquebisbe de York, a Anglaterra. No és país desconegut per a ell, ja que l'ha recorregut com a visitador apostòlic. A York, l'Església està esparracada per les dissensions; sens dubte, el Papa és feliç de poder enviar un home experimentat, de costums irreprotxables, ferm i amable, de qui pot esperar que, amb la seva presència, sabrà reconciliar totes les parts. Bonaventura, que es troba a París, se'n va immediatament cap a Itàlia, a pesar de l'hivern per demanar al Papa que no el separi, en aquell moment precís, de les tasques de l'Orde. Els seus arguments causen efecte, però això no suposa més que un endarreriment, ja que la seva activitat, la prudència del seu govern, el seu zel reformador i les grans obres que inicia retenen l'atenció sobre la seva persona. Reunits a Viterbe per trobar un successor a Climent IV, els cardenals no aconsegueixen posar-se d'acord, a pesar de deixar transcórrer tres anys de discussions, sobre tot amb motiu d'intervencions polítiques. Al seu pas per la ciutat l'any 1271, es requereix l'opinió d'en Bonaventura. Aquest fa un sermó als cardenals sobre els deures vers l'Església i elabora un retrat concret del Papa ideal. Gràcies a aquesta aportació, és elegit Teobaldo Visconti, en aquell moment llegat a Síria, prenent el nom de Gregori X. El nou Papa urgeix al ministre general dels franciscans a donar-li

els noms de quatre germans per ser ambaixadors seus a Orient, i per negociar la unió amb els grecs.

Després de presidir un Capítol del seu Orde a Lyon l'any 1272, en Bonaventura torna a residir a París, on imparteix a la seva Universitat una sèrie de conferències titulades *Hexaemeron*. Es tracta d'una explicació al·legòrica dels sis dies de la creació. Però, el 3 de juny de 1273, Gregori X interromp aquesta predicació al nomenar en Bonaventura cardenal bisbe d'Albano. En aquesta ocasió, l'elegit no te cap altre remei que acceptar, posant-se immediatament en camí per trobar-se amb el Papa. Per la seva banda, el Sant Pare ha enviat al seu encontre llegats encarregats de portar-li el barret de cardenal. Es reuneixen amb ell en el convent de Mugello, prop de Florència; fra Bonaventura, que està rentant els plats, els demana que esperin fins acabar amb aquest servei. Molt aviat, el Papa demana al nou cardenal que l'ajudi a preparar el segon concili ecumènic de Lió, que té l'objectiu de restablir la comunió entre l'Església llatina i l'Església grega, separades des de l'any 1054. Sense deixar-se vèncer pels fracassos dels seus predecessors, Gregori X vol restablir la unió.

El Segon Concili de Lió

Convertit en negociador oficial de la Santa Seu davant els grecs, Bonaventura dimiteix del càrrec de ministre general el 20 de maig de 1274, presentant a fra Jeroni d'Ascoli como a successor seu. Entregat a la seva funció, anima els debats del concili; el 6 de juliol, en la quarta sessió, els representants de l'emperador grec Miquel Paleòleg, accepten signar una professió de fe que reconeix la primacia del Papa, la inserció del *Filioque* en el *Credo* (*l'Esperit Sant procedeix del Pare i del Fill*), la existència del purgatori i la institució dels set sacraments per Crist. «La Santa Església

Romana —es reconeix— posseïx la primacia i l'autoritat sobirana i completa sobre l'Església Catòlica. Reconeix sincera i humilment haver-la rebut, amb la plenitud del poder, del Senyor mateix, en la persona de Pere, cap dels Apòstols, el successor del qual és el romà Pontífex. I ja que, per damunt de tot, cal defensar la veritat de la fe, les qüestions que poguessin sorgir a propòsit de la fe, han de ser definides pel seu judici... A ella se sotmeten totes les Esglésies, els prelats de les quals rendeixen obediència i reverència». Desgraciadament, aquesta unió amb els grecs, aconseguida a tant alt preu, no durarà pas molt...

Al dia següent, en Bonaventura es posa malalt greument, morint la nit del 13 al 14 de juliol de 1274. El seu cos rep sepultura a l'església del seu Orde a Lió, en presència del Papa i dels pares conciliars. Un notari pontifici anònim redacta aquest elogi del difunt: «Un home bo, afable, pietós i misericordiós, ple de virtuts, estimat per Déu i pels homes... Efectivament, Déu li havia concedit tal gràcia que tots aquells que el veien quedaven envaïts per un amor que el cor no podia amagar».

L'any 1343, amb motiu del trasllat del seu cos, sembla que el seu cap es troba en perfecte estat de conservació, cosa que hauria afavorit molt la causa de la seva canonització. Després, varen separar un dels seus braços i el varen traslladar a Bagnoregio, la seva ciutat natal. És l'única relíquia que es conserva del seu cos, ja que la seva tomba de Lió fou profanada pels hugonots amb motiu del saqueig d'aqueixa ciutat en el segle XVI. El 14 d'abril de 1462, Sixte IV, Papa franciscà, va inscriure a Bonaventura en el catàleg dels sants. El Papa Sixte V, un altre franciscà, l'elevà a la categoria de doctor de l'Església l'any 1587.

La doctrina de sant Bonaventura està ben plena d'un immens amor a Crist. «La fe —afirmava sant Bonaventura— es troba de tal manera en la ment del creient, que provoca afecte. Per exemple, saber que Crist ha mort per nosaltres no solament és coneixement, sinó que es converteix necessàriament en afecte, en amor» (*Proœmium in Sent.*, q. 3). Demanem-li que ens concedeixi una ment dòcil a la fe i un cor ardent d'amor.

Dom Jean-Bernard Bories

• Per rebre (gratuïtament) la Carta de l'Abadia de Sant Josep de Clairval, cal adreçar-se a l'Abadia, les dades de la qual s'assenyalen tot seguit.

• Rebrem amb molta gratitud totes les adreces de possibles lectors que ens facin arribar.

• Ajuts:

Transferència bancària: IBAN (International Bank Account Number) : FR59 2004 1010 0405 6187 8A02 585.

BIC (Bank Identifier code) : PSSTFRPPDIJ, con título: Abbaye St Joseph de Clairval.

Targeta de crèdit: cf. la nostra pàgina www.clairval.com

Abbaye Saint-Joseph de Clairval (Ed. catalana) ISSN: 1956-3914 - Dépôt légal: date de parution - Directeur de publication: Dom Jean-Bernard Bories - Imprimerie: Traditions Monastiques - 21150 Flavigny-sur-Ozerain.

ABBAYE SAINT-JOSEPH DE CLAIRVAL – 21150 FLAVIGNY-SUR-OZERAIN – FRANCE

E-mail : abbaye@clairval.com – <http://www.clairval.com/>